

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.05.1998, sp. zn. 2 Cdon 1192/97, ECLI:CZ:NS:1998:2.CDON.1192.1997.1

Číslo: 23/1999

Právní věta: Rybník není ve smyslu občanskoprávním samostatnou věcí, se kterou by mohlo být nakládáno odděleně od pozemků tvořících jeho dno a břehy; proto nemůže být ani stavbou ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.05.1998

Spisová značka: 2 Cdon 1192/97

Číslo rozhodnutí: 23

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Předmět právních vztahů, Rybník, Stavba, Věc, Věc nemovitá

Předpisy: 40/1964 Sb. § 119 odst. 2 40/1964 Sb. § 120 odst. 2 172/1991 Sb. § 2 odst. 1 písm. c)

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 23

Rybník není ve smyslu občanskoprávním samostatnou věcí, se kterou by mohlo být nakládáno odděleně od pozemků tvořících jeho dno a břehy; proto nemůže být ani stavbou ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu z 28. 5. 1998. [2 Cdon 1192/97](#))

Žalobce se s poukazem na ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) a § 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí (ve znění pozdějších předpisů), a redakčního sdělení o opravě chyb, uveřejněného v částce 47/1991 Sb., domáhal, aby bylo určeno, že je vlastníkem pozemku parc. č. 473/3 (rybník) o výměře 203 490 m² v B., a to s hrází, všemi součástmi a příslušenstvím. Žalobce k tomu sdělil, že k 31. 12. 1949 byl vlastníkem pozemků o celkové výměře 207 024 m², které později byly sloučeny do jediného pozemku parc. č. 473/3 o výměře 203 490 m². Jde o rybník v držení žalovaného.

Okresní soud v Domažlicích rozsudkem z 27. 1. 1994 žalobu zamítl a žalobci uložil, aby žalovanému

nahradil náklady řízení. Soud prvního stupně vyšel z následujících skutkových zjištění: Rybník byl původně zrušen, když v minulém století zanikl. O jeho znovuzřízení bylo ve vodoprávním řízení jednáno 14. 5. 1948 a tehdy také bylo o znovuoobnovení rybníka rozhodnuto. Rybník byl dostavěn až v roce 1953, kdy byl teprve kolaudován. Podle názoru soudu obec D. k 3 l. 12. 1949 žádnou stavbu rybníka nevlastnila, veškeré stavební úpravy od roku 1948 do roku 1953 prováděly na náklad státu bývalý národní výbor a komunální podnik města, popřípadě další organizace. "Rybník, postavený po 31. 12. 1949 na původně historických obecních pozemcích, zůstal ve vlastnictví České republiky včetně těchto pozemků, neboť jde o pozemky zastavěné."

K odvolání žalobce Krajský soud v Plzni jako soud odvolací rozsudkem z 20. 2. 1995 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobě vyhověl. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud doplnil skutková zjištění soudu prvního stupně tak, že zjistil, že právo vlastnické k pozemkům, které byly sloučeny do pozemku č. parc. 473/3, bylo vloženo pro obec v roce 1901. Vodoprávní řízení za účelem znovuzřízení rybníka bylo zakončeno vydáním výměru z 15. 5. 1948, jímž došlo k vydání stavebního povolení na stavbu rybníka. Do 30. 11. 1949 byla řada prací na rybníku již hotova. Do 31. 12. 1949 byla na stavbu vynaložena částka 373 026,70 Kč. Odvolací soud pak vzal za prokázané, že vlastníkem pozemků, na nichž byl rybník vybudován, bylo město D. a že před 31. 12. 1949 bylo vydáno pravomocné stavební povolení k výstavbě rybníka a zahájena a provedena řada prací na jeho výstavbě. Na uvedený případ pak dopadá ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 172/1991 Sb., podle kterého do vlastnictví obcí dnem účinnosti tohoto zákona přecházejí stavby s pozemky tvořícími se stavbou jeden funkční celek, pokud je obce vlastnily ke dni 31. 12. 1949. Ze slov uvedeného ustanovení "stavba s pozemky" nelze dovodit, že musí jít vždy o stavbu dokončenou, ale v právním slova smyslu je za stavbu nutno považovat i stavbu nedokončenou. Citované ustanovení je nutno spojovat i s ustanovením § 2 odst. 2 písm. b) citovaného zákona, podle kterého se pro účely zákona za zastavěné pozemky považují též pozemky, na nichž bylo na základě pravomocného stavebního povolení započato se stavbou.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, a to z důvodu nesprávného právního posouzení věci odvolacím soudem. Podle jeho názoru je ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 172/1991 Sb. možné vydat obci pouze takové stavby, které obec vlastnila k 31. 12. 1949. Přitom je však nepochybné, že k uvedenému datu v místě dnešního rybníka nebyly podstatné stavební části stavby rybníka (hráz, loviště, kádiště, přeliv a výpustné zařízení) a nebyly provedeny stavební práce na pozemcích, které byly později zatopeny. Odvolací soud tak rozhodl, že žalobci přísluší vlastnictví k věcem, které k 31. 12. 1949 neexistovaly. Odvolací soud dále pochybil ve výkladu ustanovení § 2 odst. 2 písm. b) citovaného zákona, neboť toto ustanovení se vztahuje k § 2 odst. 1 písm. b) téhož zákona, podle kterého do vlastnictví obce přecházejí pozemky zastavěné stavbami ve vlastnictví fyzických osob. Žalovaný dále nesouhlasil s tím, že by šlo o majetek obce do 31. 12. 1949, když mělo být rozlišeno vlastnictví k pozemkům, které byly následně zastavěny, a vlastnictví k finančním prostředkům a majetku, který spravoval jako národní majetek bývalý místní národní výbor. Finanční částka, která byla v roce 1949 vynaložena, byla porížena na nákup materiálu, pracovních pomůcek a na přepravné. Šlo tedy o náklady směřující k zajištění přípravy stavby a staveniště a se stavbou rybníka bylo započato až v roce 1950. Zřejmě by bylo vhodné doplnit dokazování o znalecký posudek k posouzení, zda stavební práce provedené do 31. 12. 1949 bylo možné považovat za stavbu či nikoli. Žalovaný navrhl, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas a že je přípustné, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 odst. 1 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné. Zrušil proto rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalovaný nenamítá, že v řízení došlo k vadám uvedeným v § 237 o. s. ř., nebo že řízení je postiženo jinou vadou, která by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 2 písm. a/ a b/ o. s. ř.), a ani z obsahu spisu nevyplývá, že by k některé z uvedených vad došlo. Proto se dovolací soud dále zabýval správností rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu dovolacích námitek, uplatněných žalovaným v rámci jím udaného dovolacího důvodu.

Nesprávnost právního posouzení věci soudem je obecně dána především použitím právního předpisu, který na daný případ nedopadá, popřípadě jeho nesprávným výkladem, pokud je jeho aplikace namístě. V daném případě jde především o posouzení právní otázky, zda předmět sporu, tj. pozemek parc. č. 473 v B., který je z hlediska druhu pozemku vodní plochou (rybníkem), patří mezi tzv. historický majetek obce (Města D.) a v důsledku účinnosti zákona č. 172/1991 Sb. – konkrétně jeho ustanovení § 2 – přešel z vlastnictví státu do vlastnictví obce.

Podle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 172/1991 Sb. do vlastnictví obcí dnem účinnosti tohoto zákona (tj. dnem 24. května 1991) přecházejí: a) nezastavěné pozemky, b) pozemky zastavěné stavbami ve vlastnictví fyzických osob, c) stavby s pozemky tvořícími se stavbou jeden funkční celek, které obce vlastnily ke dni 31. prosince 1949, pokud jsou ve vlastnictví České republiky a nepřecházejí do vlastnictví obcí podle ustanovení § 1 zákona č. 172/1991 Sb.

Podle ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 172/1991 Sb. se za zastavěné pozemky považují též a) pozemky tvořící se stavbou jeden funkční celek, b) pozemky, na nichž bylo na základě pravomocného stavebního povolení započato se stavbou.

Odvolací soud, aniž by odkázal na odpovídající právní předpis, dospěl k závěru, že rybník je stavbou ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 172/1991 Sb. Přitom zřejmě pominul, že uvedená ustanovení zákona, zakládající přechod vlastnických práv z jednoho subjektu na jiné subjekty občanskoprávních vztahů, jsou předpisem občanského práva, nikoli práva veřejného. V oblasti občanskoprávních vztahů však nelze pojem stavby vykládat podle správních – zpravidla stavebních – předpisů, ale jako pevně daný výsledek určité stavební činnosti, který je způsobilý být předmětem občanskoprávních vztahů. Stavbou ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) citovaného zákona a v souvislosti s ustanovením § 120 odst. 2 obč. zák., podle kterého stavba není součástí pozemku, je pak třeba rozumět samostatnou nemovitou věc, jež není součástí pozemku ani jiné věci. Musí tedy jít o takovou stavbu, s níž by mohlo být samostatně nakládáno (např. by mohla být prodána), aniž by muselo být současně nakládáno s pozemkem, na němž je stavba umístěna. O nemovitou věc by v daných souvislostech mělo jít zejména proto, že je nepředstavitelné, aby takovou věcí byla stavba, která by nebyla spojena se zemí pevným základem a současně spolu s pozemky mohla tvořit jeden funkční celek.

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá především potřeba objasnění právní povahy předmětu sporu. Podle dovolacího soudu jím je označený pozemek (nikoli stavba), který z hlediska druhu pozemku je vodní plochou, poněvadž je pozemkem, na němž je rybník – k tomu srov. § 2 odst. 3 katastrálního zákona (zákon č. 344/1992 Sb.) a přílohu k vyhlášce č. 190/1996 Sb. bod 1. kód 11. Co se rozumí rybníkem, není v žádném právním předpisem vymezeno. Podle právní teorie je rybník vymežován např. jako “umělé zařízení, které netvoříc příslušenství nějakého jiného vodního díla, slouží k shromáždění vody na jednom místě povrchu zemského”*) nebo v obvyklých případech rybníků ležících na vodních tocích jako “nádrže povrchové vody, která je v nich vzduta pomocí hrází”**). Uvedené definice jsou vždy činěny ve smyslu vodního zákona či práva, tedy ve smyslu práva veřejného. Jako vodní nádrže jsou pak rybníky považovány za vodohospodářská (vodní) díla a tudíž za stavby ve smyslu ustanovení § 38 odst. 1 písm. a) zákona č. 138/1973 Sb., o vodách (vodní zákon). Vodním dílem v případě rybníka jako jednoho z druhů vodních nádrží pak není jen těleso hráze a související technická zařízení sloužící k provozu či užívání rybníka, neboť je nelze dobře oddělit od rybníčních pozemků

představovaných jeho dnem a břehy, v nichž je vzdušná voda shromážděna, jimi se vymezuje a bez nich netvoří celistvé dílo.

Z výše uvedeného pak lze učinit závěr, že předmětem sporu v daném případě je pozemek - vodní plocha, představovaný dnem a břehy určenými a užívanými k zadržování vody. Jestliže stavbu rybníka ve smyslu předpisů veřejného práva nelze oddělit od pozemku, který tvoří jeho dno a břehy, nemůže být rybník (tak, jak je chápán vodním právem) samostatnou věcí z hlediska práva soukromého, se kterou by mohlo být samostatně - odděleně od pozemků tvořících rybníční těleso - nakládáno. Rybník v tomto pojetí tedy není samostatným objektem občanskoprávních vztahů a nemůže tedy být stavbou ve smyslu občanského práva a stavbou ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 172/1991 Sb.

Jestliže soudy obou stupňů při svém rozhodování na daný skutkový stav nesprávně aplikovaly ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 172/1991 Sb. a za stavbu ve smyslu tohoto ustanovení považovaly rybník, použily nesprávný předpis a zaujaly nesprávný právní názor. Z těchto důvodů bylo za použití ustanovení § 243b odst. 1 a 2 o. s. ř. napadené rozhodnutí zrušeno a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení. K tomu lze poznamenat, že v dalším řízení se uvedený soud bude zabývat možností aplikace i jiných ustanovení § 2 zákona č. 172/1991 Sb.; z hlediska opodstatněnosti žaloby tedy tím, zda sporný pozemek není pozemkem zastavěným stavbou (ovšem ve smyslu občanskoprávním), kterou by nebyla ve vlastnictví fyzických osob nebo kterou by obec nevlastnila ke dni 31. prosince 1949.

Poznámky pod čarou:

*) Pantůček, F.: Právní vztahy k rybníkům, Právník 1915, str. 405.

***) Krecht, J.: Rybníky a jejich vracení původním vlastníkům z hlediska čs. vodního práva,

Právní praxe 1/1993, str. 44.